

vorstehenden Bürgerkrieg») avanza una nueva interpretación de un pasaje ciceroniano de comienzos del 49 (*ad Aticum* VII, 12, 3.4), que contiene, a su entender, dos serios pronósticos sobre la duración del conflicto civil. En una nueva entrega sobre la problemática del vocabulario político romano, G. Hinojo («Alusiones y designaciones del sistema republicano en Tácito») expone los diferentes términos y expresiones con los que Tácito se refiere o alude al sistema o forma de gobierno de la época de la República. Trata, además, de «descubrir la realidad designada por los términos y la mentalidad o concepción de los habitantes del Imperio sobre su forma de gobierno y sobre su sistema político» (p. 291). En «Filología y crítica textual», X. Ballester parte del testimonio neotérico, es decir de una serie de escritores de gusto alejandrino de comienzos del siglo I a.C., para explicar las relaciones entre filología y crítica del texto y el peso en la labor filológica de los problemas de la transmisión textual. A. Ramírez de Verger («La elegía I 9 de Tibulo») interpreta esta obra tibuliana dentro del tipo de composición genérica conocida como *Foedus amoris*, bien atestiguada en Catulo, a modo de contrato metafórico entre los amantes, con cláusulas que han de ser cumplidas (*leges amatoriae*) y un juramento que daba fuerza al pacto. Cierra la serie de artículos I. Ruiz Arzalluz («Traducciones rítmicas al euskera de poemas latino-medievales: tres ejemplos»), quien ilustra sus afirmaciones sobre la influencia del sistema versificatorio del original en la forma métrica de la traducción con tres textos medievales, traducidos con cierta frecuencia, el *Ave Maris Stella*, el *Dies irae* y el *Stabat Mater*.

A los artículos reseñados hay que sumar unas breves misceláneas sobre el historiador Herodiano (F. Gascó), Frontino, *de aquis*, xxiv.1 (R. Baltar Veloso) y la ya comentada «Apostilla a *Colvav*» (J. L. Melena).

El volumen se completa con varias reseñas y reseñas, aspecto éste cada vez más cuidado en las publicaciones científicas. Entre los trabajos reseñados, diversas obras de lingüística, historia antigua, filología clásica y también, hecho un tanto inusual y que habla a favor de la interdisciplinariedad de la revista, derecho romano.

En resumen, un conjunto interesante y equilibrado y un paso más en la consolidación de esta publicación anual del Instituto de Ciencias de la Antigüedad de la Universidad del País Vasco.

Antonio Dupla Ansuategui
Dpto. de Estudios Clásicos
(UPV/EHU)

J. MAURIS (ed.), 1987.—*Politique et Amenagement linguistiques*. Quebec, París: Gouvernement de Quebec (Conseil de la langue française), *le Robert* (Collection «l'ordre des mots»).

Ez da erraza hau bezalako obra bat irazkintzea, hain zuzen ikerle eta lan guztiz desberdinak biltzen dituen obra. Liburuaren mamia hamabi kapituluk osatzen dute, bi eratako artikuluekin, alde batetik plangintza linguistikoari buruzko lan teorikoen multzo bat, eta bestetik beren hizkuntza nazionalen berreskurapenarekin era desberdinez axolaturik dauden gizakomunitateen problematikak deskribatzen dituzten lanak. Hitzaurrean Fishman-ek aipatzen duen bezala, obra honek «hizkuntza benetako baliapide sozial bezala erabiltzeko ahaleginak eta orobat arazo horren al-

dérdi biak ederto deskribatzen ditu, batetik politika linguistikoa eta bestetik barneplangintza».

Testuak, kontu handiaz eta moldakera egokiaz argitaratua, 571 orrialde dauka; idazlan guztiak frantsesez ematen dira, beraietako batzu beste hizkuntza batzuetan idatziak izan arren (ingelese, gaztelaniaz, suedieraz eta holandesez). Ikerketetan kontutan harturiko hizkuntza eta herriak hagitz desberdinak dira: holandesa Belgikan, katalana beraren lurralde linguistiko osoan, euskara, Finlandiako suediera, Israelgo hebraiera, Mexico-ko gaztelania, Quebec-eko frantsesa eta Jugoslavian erabilitako hizkuntzak.

Lehen kapitulua, liburuaren oinarritzko gai nagusiari eskainia —plangintza linguistikoa— liburuaren oinarritzko kontzeptuari buruzko burutapen desberdinak aurkezten dituztelarik, arras sarrera ona dugu Denise Daoust eta Jacques Maurais-en eskuetan. Izan ere, sarrera honek askozaz ulergarriago egiten dio irakurleari ondoan datozen lanen ausnarketa. Beraien ustez, plangintza linguistikoa funtsean arazo pragmatikoa da eta «beraren kontzeptualizazio-maila nahikoa txikia da banaz beste», hain zuzen ere, konpondu behar den nahasmendu terminologikoaren iturria dena. Azkeneritzi beraz zera proposatzen dute, azken hamarkadetan egin diren plangintza-esperientzia guztien neurketa sistematikoa.

Belgikako holandesari buruzko lana, Kas Deprez-ek izenpetua, dela ikusmira historikotik zein ikuspegi sinkronikotik, herrialde honetako frantsesa eta holandesaren arteko harremanen bilakaeraren aurkezpen zehatza dugu. Oro har esan daiteke muga linguistikoaren ezarketa, tradizionalki frantsesak nagusitasuna zeukan egoeran, konponbide aski on bat izan dela (*Fourons* delakoen kasuan agian izan ezik). Ebazpide hau, baina, ez da egoki gertatu Bruxelles-en kasuan, hain zuzen, holandesun lurraldearen barruan dagoen irla frankofonoa, bertan holandesak hizkuntza gutiengolaketua izaten segitzen duelarik.

Ondoko kapituluan, Albert Bastardas-ek herrialde katalanetan mende honetan zehar plangintza linguistikoaren barruan egin diren ahaleginen berri zehatza ematen digu. Lanaren ezin itzurizko azkeneritzia, Espainiar Estatuaren Konstituzioak ontzat jotzen ez duen, baina Suitzan edo Finlandian hain emaitza onak eman dituen printzipioa da, hau da, hizkera katalaneko bakarrik den lurraldearen beharra, beste erabatez esateko, edozein hizkuntzaren bizikera osasuntsurako nahi eta nahiezkoa den lurralde elebakarraren beharrezana, elebitasuna zein beste hizkuntzen ezagutza funtzionala bakarrik gertatuko den lurraldea, alegia.

Euskal Herriari buruzko lana Karmele Rotaetxek ematen digu. Sarrera historiko bat egin eta gero, euskararen egoeraren normalkuntzarako gizaldi honetan zehar hartu diren erabakien historia zehatza egiten digu, dena ikuspegi bitik: bata barrukoa eritz diezaiokeguna, hau da, literatur-estandarraren sorkuntza (*euskara batua*) literaturtradiziodun euskalkietan oinarritua (zuberera, lapurtera, gipuzkera eta bizkaiera), eta bestea soziala eritz lekioketena, hau da, euskararen oraingo arriskuz beteriko egoera gutiengolaketua sortu duten gertakari sozialen segida, nahiz eta oraingoan badirudien, problema eta oztipo latzak egon arren, egoera honen gairaindipenerako oinarriak jartzen hasi dela. Euskara batuaren formaren hautapenak sortu dituen arazoak ahaintzi gabe ere, lan honetan, liburuko beste batzuetan bezala, argi eta garbi uzten da ageriko euskara batuak duen *hizkuntza nazionala*-ren funtzioa, hots, administraziomugaren gainetik euskaldun guztien hizkuntza amankomun eta bakarra izatearen esperantza. Azkenez, Rotaetxe irakasleak gaur egungo euskal gizarteak askatu behar dituen korapiloak aurkezten ditu: elebitasun/elebakartasuna

delako arazoa batetik, eta gehiengoaren eta gutiengoaren harremanak bestetik, etorkizunean euskararako espero ditzakegunak ahaztu gabe.

Christer Lauren irakasleak jarraikoan Finlandiako suedieradun gutiengoak daukan egoeran sartzen gaitu. Hain zuzen, munduko gutiengo linguistikoen kasuetan agian hoberenatzat jo litekeen egoera, Finlandiako konstituzioak gutiengo honetarako onartzen dituen eskubide linguistikoengatik. Izan ere, hala aipatu legegintza linguistiko horrek, nola Eskandinaviako beste herrieekin erabilitako harreman hestuek gorde dute eta oraindik gordetzen dute Finlandiako suedieraren bizitzea eta etengabeko garapen sendoa.

Hebraieraren kasua Moshe Nahir irakasleak aurkezten digu. Ezagun denez, hebraierak 'hizkuntza erlijiosoa' izatetik Israelgo juduen 'hizkuntza mintzatua' izatera iragan du azkeneko mendean. Bilakaera hau, hiru garaitan artikulatua, hizkuntzaren berpizkundearekin hasten da 1890 eta 1916. urteak bitartean. 1916 eta 1948. bitartean gertatu zabalkunde eta estandarizazioarekin segitzen du, eta egunotan amaitzen da bai hizkuntzaren modernatzearekin ea bai hiztegiaren egokitzearekin.

Luis Fernando Larak gero 1981an sortu eta 1983an hil zen Mexico-ko «Comisión para la defensa del idioma español de México» delakoaren historia laburra kronika egiten digu, Estatu Batuen eragin ekonomikoagatik ingelesaren zabalkundearen kontra Mexico-ko gaztelaniaren defentsapide bat izatekotan jaio bide zen batzordea. Lanak, Mexico-ko gaztelaniaren arazoak aurkezten dituen neurri berean baina, ez du benetan konponbiderik proposatzen gaurko mexikar gizartearen dilematzat jo daitekeen dikotomiarako, batetik ofizialki goraiatzen den kulturmes-tizaia, eta bestetik Mexico-ko jatorrizko hizkuntzeekiko (oraindik bi milioi pertsonak baino gehiago mintzatua) hartu behar diren jarrera sozial eta politikoak.

Liburuaren arduradunak, Jacques Maurais-ek bere «L'expérience quebecoise d'aménagement linguistique» izeneko artikuluan, Quebec-en azkeneko urteotan egin den plangintza linguistikoaren alde desberdinen deskribaketa osoa eskaintzen digu, hain zuzen, Kanadako beste lurraldeetan ingelesak daukan estatutu bera Quebec-en frantsesari ematea erdietsi duena. Sarrera historiko baten ostean, egileak plangintza-aren alde legalak zehatz-mehatz aztertzen ditu. Horretarako guztiz oinarrizko gertatu den *Charte de la Langue française* delakoa azterkatzen du eragina daukan alor desberdinetan, administrazioan, irakaskuntzan (Quebec-era heldu etorkin ezingelesdunen kasua batez ere), elkarte profesionaletan, toponimian, saltokien izenak, produktuen etiketak, langile-mundua, e.a. Horren ostean, plangintzaren alde linguistiko hutsak aurkezten ditu, eta azkenez, hainbeste tokitan egin litekeen itauna egiten dio bere buruari egileak, alegia, zelako etorkizuna ukan dezakeen frantsesak Quebec-en, behin ingelesdunen eta frantsesdunen arteko berdintasun sozioekonomikoa lorturik, inguratzen duen ingeles ozeanoaren barruan frantsesak balio berezia ez duenean aurrerapide sozial bezala.

Ranko Burgarski da hurrengo kapituluan Jugoslaviako errepublika nazioasko-dunaren egoera eder eta konplexua deskribatzen diguna. Eta eder diogu, errespeturik absolutuenean finkatzen direlako hango hizkuntzestatutuak. Alde batetik hiru hizkuntza nazional, esloveniera, mazedoniera eta serbokroaziaera (beraren era desberdinetan), eta bestetik maila desberdinetan ofizial diren eta halandaxe defendatzen eta sustatzen diren ondokoak: erruteniera (ekialdeko Eslovakia eta Ukrainatik datozen 25.000 hiztun), italiara, txekiera, albaniera, hungariera, hungarianoa (erromania), eta errumaniera. Eskualde batzuen konplexutasun linguistikoa Serbiako probintzia den Voivodine deritzonean heltzen da gailurrera, bertan zazpi hizkuntza egiten baita.

Testua, azkenez, hiru lan teorikorekin amaitzen da. Liburua hersten duena plangintzari buruzko burutapen desberdinen azkeneritzi gisa. Besteetan, batetik Pragako lagunarte linguistikoaren gogoeten arauerako *hizkuntz estandarra*-ren kontzeptua aztertzen da, eta bestetik politika eta plangintza linguistikoek aurkitzen dituzten arazoen berri ematen da.

Gure ustez argitaralpen hau interes handikoa da eta zalantzarik gabe gomen-dagarria; hizkuntzen arteko harremanengatik sorturiko problemak planetako hainbat lekutan egun egunekoak direla kontura gaitzeen batez ere, baina orobat munduko hizkuntzen garapen egokirako edozein plangintzan funtsezkoa den manciua ezin itzurtzekoa dela ohar gaitzeen ere.

Andolin Aguzkitza

Hizkuntzalaritza Orokorraren Alorra
Euskal Herriko Unibertsitatea
(Gasteizko campusa).